

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ

ОСОБИСТІСТЬ ТА СУСПІЛЬСТВО В ЦИФРОВУ ЕРУ: ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВИМІР

МАТЕРІАЛИ V МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

16 квітня 2025 року

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»**

**Факультет психології, політології та соціології
Кафедра психології**

*V МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ*

**«ОСОБИСТІСТЬ ТА СУСПІЛЬСТВО В ЦИФРОВУ
ЕРУ: ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВИМІР»**

16 квітня 2025 року

Одеса – 2025

Редакційна колегія:

Відповідальний редактор – **Аракелян М.Р.**, доктор юридичних наук, професор, проректор з наукової роботи Національного університету «Одеська юридична академія», заслужений юрист України.

Члени редколегії:

Цільмак О.М. – доктор юридичних наук, професор, завідувачка кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Татьянчиков А.О. – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Шмаленко Ю.І. – кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Лісовенко А.Ф. – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Ташматов В.А. – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія».

Матеріали представлені в авторській редакції. Редакційна колегія не несе відповідальності за їх зміст.

Особистість та суспільство в цифрову еру: психологічний вимір : матеріали V міжнарод. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 16 квітня 2025 року) / за заг. ред. проф. Аракеляна М.Р. Одеса : Національний університет «Одеська юридична академія», 2025. 160 с.

*ДОПОВІДІ УЧАСНИКІВ КОНФЕРЕНЦІЇ ЗА ТЕМАТИЧНИМИ
НАПРЯМКАМИ*

<i>Абдуллаєва Анна Русланівна, Рєпнова Тетяна Петрівна</i> СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ДО СТВОРЕННЯ СІМ'Ї.....	39
<i>Аль-Бітар Софія Сафуанівна</i> ВАЖЛИВІСТЬ САМООЦІНКИ ДЛЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗДОРОВ'Я.....	41
<i>Афонін Дмитро Сергійович</i> РОЛЬ ТА МЕХАНІЗМИ ЕМОЦІЙНО-ЕМПАТІЙНОГО КОМПОНЕНТУ В УЯВНОМУ МОДЕЛЮВАННІ ПРИ РЕКОНСТРУКЦІЇ ПОДІЇ ЗЛОЧИНУ...	43
<i>Бакурідзе Ніна Григорівна</i> КЛІНІЧНИЙ ВИПАДОК НЕЙРОПСИХОЛОГІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ ПІСЛЯ ВИБУХОВОЇ ЛЕГКОЇ ЧЕРЕПНО-МОЗКОВОЇ ТРАВМИ.....	47
<i>Банєва Таїсія Русланівна</i> РОЛЬ СІМ'Ї ТА СОЦІАЛЬНОГО ОТОЧЕННЯ У ПОДОЛАННІ ЗАЛЕЖНОСТЕЙ.....	49
<i>Божко Єлизавета Андріївна, Рєпнова Тетяна Петрівна</i> ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ.....	52
<i>Виноградова Каріна Володимирівна</i> ПОРУШЕННЯ ОБРОБКИ СЕНСОРНОЇ ІНФОРМАЦІЇ У ДІТЕЙ РАНЬОГО ТА ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	54
<i>Волошанюк Ольга Олегівна</i> ВИБІР ШЛЯХУ: СВОБОДА ЧИ ОBOB'ЯЗОК ПЕРЕД СУСПІЛЬСТВОМ?....	57
<i>Геращенко Олександр Сергійович</i> КІБЕРСОЦІАЛІЗАЦІЯ СТУДЕНТІВ ПСИХОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ.....	58
<i>Григор'єва Катерина Олексіївна, Рєпнова Тетяна Петрівна</i> ЕМОЦІЙНА НАПРУЖЕНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ДСНС.....	61
<i>Гулько Маргарита Олегівна</i> ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЛІДЕРСТВА У СТУДЕНТСЬКИХ ГРУПАХ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	63

Ключові слова: вибухова черепно-мозкова травма, когнітивні розлади, нейропсихологічне тестування, посттравматичний стресовий розлад, клінічний випадок, нейропсихологія.

Key words: blast traumatic brain injury, cognitive disorders, neuropsychological testing, posttraumatic stress disorder, clinical case, neuropsychology.

Банєва Таїсія Русланівна

*здобувачка 3 курсу факультету психології, політології та соціології
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник: кандидат психологічних наук, доцент Самара О.В.*

РОЛЬ СІМ'Ї ТА СОЦІАЛЬНОГО ОТОЧЕННЯ У ПОДОЛАННІ ЗАЛЕЖНОСТЕЙ

Наркотична залежність є однією з найсерйозніших соціальних та медичних проблем сучасного суспільства. Вона має руйнівний вплив на фізичне та психічне здоров'я людини, а також спричиняє значні труднощі у сфері соціальної адаптації. Одним із ключових факторів, що впливають на ефективність лікування та реабілітації осіб із наркотичною залежністю, є їхнє соціальне оточення, зокрема сім'я.

Роль сім'ї у подоланні наркотичної залежності. Сім'я відіграє ключову роль у процесі реабілітації наркозалежних осіб. Вона може виступати як джерело підтримки, так і фактором, що ускладнює процес одужання. Емоційна підтримка з боку рідних сприяє покращенню психологічного стану залежного та знижує ризик рецидиву.

Основні механізми впливу сім'ї на процес одужання:

- Емоційна підтримка – створення комфортного середовища, яке сприяє мотивації до лікування.
- Контроль та нагляд – зменшення ймовірності контакту з небезпечним середовищем та рецидиву.
- Формування здорового способу життя – заохочення до участі у соціально корисних заходах.

Однак у деяких випадках дисфункціональні сімейні відносини, насильство або співзалежність можуть ускладнювати процес реабілітації. У сім'ях з високим рівнем конфліктності та відсутністю підтримки ризик повернення до вживання наркотиків значно зростає.

Соціальне оточення як фактор реабілітації. Окрім сім'ї, важливу роль у подоланні наркотичної залежності відіграє соціальне оточення. Наявність позитивного соціального середовища сприяє процесу реінтеграції залежного у

суспільство, допомагає йому знайти нові сенси та мотивацію для здорового способу життя .

Ключові аспекти соціального впливу:

- Підтримка друзів та соціальних груп – учасники програм анонімних наркоманів часто відзначають позитивний ефект від спілкування з людьми, які переживають подібні труднощі .

- Зайнятість та соціальна активність – робота, волонтерство або навчання сприяють формуванню нової ідентичності та відволікають від можливості рецидиву .

- Доступ до якісних реабілітаційних програм – важливим чинником є наявність спеціалізованих центрів, які надають комплексну допомогу.

- Соціальне середовище також може негативно впливати на процес одужання, якщо залежний продовжує перебувати в оточенні, яке сприяє вживанню наркотиків. Саме тому формування нового кола спілкування є одним із головних завдань у процесі реабілітації .

Сучасні підходи до використання сім'ї та соціального оточення у лікуванні залежності. На сьогодні ефективними методами реабілітації є ті, що враховують як особистісні, так і соціальні фактори. Психотерапевти зазначають, що поєднання індивідуальної терапії з сімейною психотерапією дає найкращі результати.

Основні методи впливу сім'ї та соціального оточення:

- Функціональна сімейна терапія – метод, який спрямований на покращення відносин у сім'ї та розвиток підтримки.

- Програми когнітивно-поведінкової терапії – використовуються для навчання навичкам управління стресом та попередження рецидивів.

- Групові терапевтичні сесії – сприяють зміцненню соціальних зв'язків і підвищенню рівня відповідальності за своє життя.

Перелік сучасних підходів до використання сім'ї та соціального оточення у лікуванні залежності, які сьогодні визнаються ефективними:

1. Сімейна терапія

Функціональна сімейна терапія (FFT)

- Спрямована на зменшення конфліктів у сім'ї, розвиток позитивної комунікації.
- Включає виявлення деструктивних патернів та формування нових способів взаємодії.

Терапія з урахуванням етапів розвитку родини

- Вивчає, як залежність впливає на систему сімейних ролей і адаптацію до змін.
- Підтримує гнучкість і розвиток сімейної системи.

2. Модель взаємної підтримки

Програма Al-Anon / Nar-Anon- це міжнародна програма підтримки для родичів і друзів алкоголіків. Її мета – допомогти членам сімей зрозуміти, що вони не самотні у своїх переживаннях і що вони можуть знайти шлях до зцілення та

спокою незалежно від того, чи визнає алкоголік свою проблему або шукає допомоги.

Основні принципи:

1. Програма заснована на 12 Кроках, адаптованих з Анонімних Алкоголіків (АА).

2. Зустрічі проводяться регулярно, де учасники діляться досвідом, силою та надією.

3. АІ-Анон не є релігійною організацією, але підтримує духовний підхід до зцілення.

4. Анонімність та конфіденційність є ключовими принципами.

Програми типу CRAFT (Community Reinforcement and Family Training)

Навчає членів сім'ї, як конструктивно впливати на залежного родича:

- заохочення тверезої поведінки,
- навички ефективного спілкування,
- мотивація до лікування без конфронтації.

3. Соціально-орієнтовані програми

Підтримувальні спільноти (therapeutic communities)

- Наприклад, *резиденційні програми* з акцентом на взаємодопомогу, працевлаштування, ресоціалізацію.
- Реінтеграційні програми
- Включають родичів у підготовку до повернення залежного з лікувального закладу.
- Працюють із сімейними сценаріями, які можуть спровокувати рецидив.

4. Психосвіта для родини та близького оточення

- Пояснення механізмів залежності, моделей співзалежної поведінки.
- Навчання здоровим стратегіям підтримки.
- Залучення у формування тривалих планів тверезості.

5. Використання соціального капіталу

- Формування мережі підтримки: друзі, громада, церковні та волонтерські організації.
- Соціальні ініціативи (робота, навчання, волонтерство), які допомагають відновити самооцінку і відповідальність.

Висновок. Сучасні підходи визнають, що ізоляція сім'ї від процесу лікування є неефективною. Навпаки, залучення сім'ї та соціального оточення – ключ до довготривалої ремісії. Робота з найближчим оточенням знижує ризик рецидиву, посилює мотивацію, формує нову ідентичність залежного.

Список використаних джерел

1. Психіатрія і наркологія : підручник / Погорелов І.І., Манаєнкова О.Д. 3-є вид., переробл. і допов. Київ : ВСВ «Медицина», 2023. 319 с.
2. Кожина Г.М. Психіатрія та наркологія в загальній медичній практиці: навчальний посібник / Г.М. Кожина, Н.О. Марута, Л.М. Юр'єва та ін. 2-е видання. Київ : Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Медицина», 2023. 344 с.

3. Скрипніков А.М. Психіатрія та наркологія: навчально-методичний посібник / А.М. Скрипніков, Л.В. Животовська, Л.А. Боднар, Г.Т. Сонник. 2-е видання. Київ : Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Медицина», 2021. 224 с.

Ключові слова: залежність, наркотична залежність, сім'я, реабілітація.

Key words: addiction, drug addiction, family, rehabilitation.

***Божко Єлизавета Андріївна**
здобувачка 4 курсу факультету психології, політології та соціології
Національний університет «Одеська юридична академія»,
Рєпнова Тетяна Петрівна
кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології
Національний університет «Одеська юридична академія»*

ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ

Емоційний інтелект є ключовим компонентом соціального та емоційного розвитку особистості, особливо в підлітковому віці, коли формується емоційна сфера та соціальні навички. Гендерні особливості емоційного інтелекту стають об'єктом дослідження через їхній вплив на міжособистісні відносини, адаптацію до соціального середовища та загальний психологічний розвиток підлітків. За дослідженнями Гоулмана, життєвий успіх людини на 20% визначається рівнем раціонального інтелекту, тоді як решта 80% залежать від емоційного інтелекту, який включає навички самотивації, здатність контролювати емоційні реакції та регулювати власний емоційний стан [1, с.12]. Важливу роль в емоційній регуляції особистості відіграють розвинені психологічні якості, такі як емпатія, емоційна культура та оптимізм. Раціональний та емоційний інтелект не є взаємовиключними, а існують незалежно один від одного. Часто навіть високий рівень інтелекту не компенсує низький емоційний розвиток, що може створювати значні труднощі в соціально-психологічній адаптації, особливо на різних етапах психологічного розвитку та з урахуванням гендерних особливостей [3, с.223].

Актуальність теми полягає в тому, що розуміння гендерних відмінностей у розвитку емоційного інтелекту у підлітковому віці дозволяє розробити ефективні підходи до соціалізації, освіти та психологічної підтримки підлітків, що є важливим для їх соціалізації, де соціальні взаємодії та емоційна компетентність відіграють ключову роль [2, с.215].

Емоційний інтелект визначається як здатність розпізнавати, розуміти та керувати власними емоціями, а також емоціями інших людей [1, с.27]. У підлітковому віці емоційний інтелект стає важливим фактором успішної соціалізації, оскільки саме в цей період формується емоційна саморегуляція, емпатія та навички спілкування. Дослідження показують, що підлітки з високим